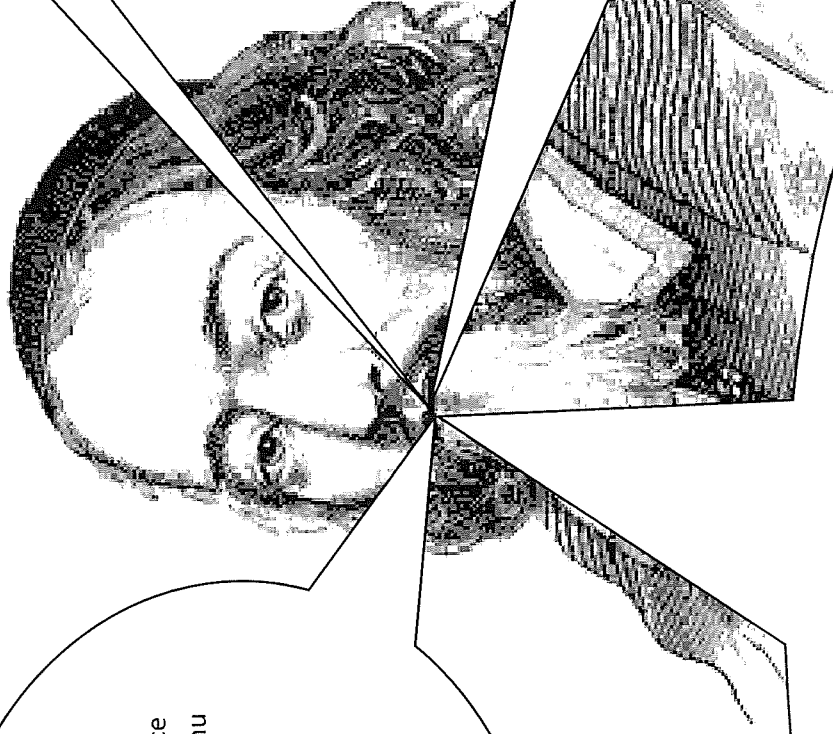

JAN AMOS KOMENSKÝ
*28.3.1592 † 1670

PEDAGOGICKÉ ZÁSADY:

- Docházka pro všechny děti
- Vyučování v mateřském jazyce
- Od jednoduchého ke složitějšímu
 - Zábavnost, zážitky
 - Názornost
- Zákaz tělesných trestů
 - Prázdniny

FILOZOF,
UČITEL,
SPISOVATEL,
KAZATEL

ŽIVOT

Narodil se na Moravě v Uherském Brodě.
Byl učitelem a biskupem Jednoty bratrské.
Byl katolík, a proto musel po bitvě na Bílé hoře odejít z vlasti – do exilu.
Žil v Polsku, Uhrách, ve Švédsku a Anglii.
Zemřel v Nizozemí v Nardenu, kde má svůj hrob a muzeum.

KNIHY:

Brána jazyků otevřená

Velká didaktika

Informatorium pro školy mateřské

Svět v obrazech

	Přečti si článek „Staň se žákem starodávné školy“ a zjisti, co tato slova znamenají.
SIGNUM	
AUDITOR	
KATEDRA	
KANTOR	
KAKABUS	
ŽUMPA	
VAKACE	

Jan Amos Komenský – video – Dějiny udatného národa českého, kapitola 65

Rok narození a úmrtí JAK

Jakou myšlenku propagoval JAK.....

Co vynalezl

Ve kterém roce musel opustit svou vlast

Ve kterém městě shořelo jeho největší dílo – slovník

PĚTILÍSTEK

JAN ÁMOS KOMENSKÝ

dvě přídavná jména

tři slovesa

věta o čtyřech slovech

UČITEL NÁRODŮ

Staň se žákem ve starodávné škole

ilustroval Jaromír F. Palme

► JAK SE ŽILO

Písek v přesýpacích hodinách na kantorově stole jako by se zastavil. Učitel dál přerývá latinské citáty a ty je po něm opakuješ. Klíží se ti oči, ale snažíš se soustředit. Hlavně nedostat signum! Výuka v době renesance není žádná legrace

Taky se ti po prázdninách nechtilo zpátky do lavice? Zase tě čeká rok plný nudných předmětů a ještě nudnějších učitelů? V hodinách musíš být potichu, školní chodby jsou na fotbal příliš úzké a v jídelně máte výběr jen ze dvou jídel... **Hrůza!**

Nebo ne? Schválně si svou školu porovnej s tou z konce 16. století, kam tě teď posíláme

na neobyčejný výlet. Představ si, že bydlíš ve městě, jsi synem kožešníka z ulice U Náměstí (i holky se proměnil v syny) a chystáš se po „vakacích“ znovu do školy. Připrav se – odlé-táme!

Krokry míří ke hřbitovu

Rodiče by se asi chytli za hlavu, kdyby zjistili, že tvá škola stojí na hřbitově. V téhle době to však není nic neobvyklého. Školy patří ke kostelům, tak se nediv, že hned vedle stánku Božho najdete hřbitov.

Má to i své výhody – hodná hrobnice žákům každý den uvarí oběd ale nečekej!

Zlobivé žáky čeká na konci vyučování výprask!

Nakoukneme olem? Ta úzká komora, to je byt učitele. Ve druhé bydlí přespolní žáci. Učít se budeš v té velké místnosti zvané auditoroř. U zde stojí učitelská katedra, vypadá skoro jako kazatelna v kostele.

V příhradkách má kantor své knihy, u hlavy mu visí dvě černé tabule – jedna na psaní, druhá na noty. Na kamnech v rohu si všimni velkého hrnce, kterému se říká kakabus. V zimě se v něm ohřívá voda na mytí nebo na polévku. Když budeš potřebovat na záchod, musíš ven – vyšlapat cestičku přes hřbitov, že dovede až k žumpě.

Na stoličkách, bez opěradel se psát nedá, leda se sešitrem na klíně. Proto tu máte dlouhý stůl, k němuž si sednete při psaní. Do desky stolu jsou

vyrvé obrázky a nápisy nudících se žáků. Konečně něco, co připomíná tvoji školu, vid?

Vstávej, vstávej, holoto líná!

Teď v létě začíná vyučování už v šest hodin, a u! Dopoledne tě čekají tři hodiny, v deset je oběd, od dvanácti další tři odpolední hodiny. V auditoroři se učí dvě i tři třídy pohromadě.

Nejmenší děti čtou podle slabikáře z geometrie, taky o zakrmení Slunce a Měsíce, na prstech počítají každoroční stáří i pohyblivé svátky. Už se náboženství a často zpívají církevní písně. Na konci školního roku je čeká zkouška znalostí a po ní, od půli července do 24. srpna, vykouzené „vakace“ – prázdniny! Ty ses dostal rovnou do prímý, nejvyšší třídy ve škole. Tady už

Fakt tam musím?

Pro vstup do školy nebyl stanoven povinný věk – školní správce přijímal žáky velké i malé (třeba pětileté), které podle jejich vědomostí zařadil do určité třídy. Třída, „classis“, představovala daný souhrn znalostí. V některých školách classis trvala půl roku, jinde i déle než rok. Nejvyšší „dětinské“ školy mívají dvě až tři třídy, „vyšší“ ale bylo jen ve městech – na venkově bylo málo škol a rodiče stejně raději posílali děti na pole. Ještě před zavedením povinné školní docházky v roce 1774 chodila do školy podle odhadů asi jen čtvrtina dětí mezi 9 až 12 lety.

musíš mluvit jen latinsky. Pozor – nejen při výuce, ale i s kamarády! Že tě učitel neuslyší? Nenech se mýlit. Z lepších žáků si vybral „úředníky“, kteří mu pomáhají s lázní.

Každý dělá něco jiného: jeden zapisuje, kdo chybí, jiný zamývá školu a další má funkci špeha – donáščí latinsky. Latine lege, scribe, loquere – latinsky piš, čti, mluvi! Jinak tě čeká signum.

Měňáviděné signum

Něco jsi provedl? Tak to jsi ještě dostaneš signum. Co to je? Znamená, které se po celé Evropě používá k potrestání zlobivců. Třeba písem, kterou si provinilec pověsí na krk, nebo slámený věnec, který si nasadí na hlavu.

Že ti to nevadí? Jen počkej! Nositel signa je totiž potrestán výpraskem. Není divu, že tehdejší učitel bývá na obrázcích nejčastěji namalovaný s rákoskou v ruce.

Pozor – učitel má mezi žáky své špehy!

A co holky?

Ty si zasloužíš omluvu, že se v článku musely proměnit v kluka. Většina škol v tehdejší době ale byla určená právě chlapcům. Děvčata se vzdělávala doma, nejčastěji se ženou, která je učila šit. Dívčákům přý stačilo umět číst, psát a poměrně čist náboženskou literaturu. Od 16. století ve městech, při zámcích nebo ženských klášterech vznikaly i speciální dívčí školy. Například v Českém Brodě otevřela školu „učitelka mravů“ Anna Zárubová, která své žáky učila „čísti i psít“.

Pokud jsi dostal signum, můžeš jen doufat v jediné: že prohršek spáchá ještě někdo jiný. Pak mu smíš signum předat – a on třeba zase dalšímu... Výprask čeká na toho, u něj signum uvízne naposled.

Takže co myslíš? Nevrátíš se raději do své školy? ☹

Jan Amos Komenský – „učitel národů“

V tomto období vynikající český vzdělanec **Jan Amos Komenský** přišel s návrhem na převratné změny ve způsobu vyučování.

Navrhoval, aby do školy chodily všechny děti, tedy i dívky. Děti se měly zpočátku učit v mateřském jazyce, aby všemu rozuměly. Vyučování mělo být názorné. Učit se mělo pomocí modelů nebo obrázků. Děti neměly být trestány bitím.

Dodnes se ve školách na celém světě učí podle jeho názorů. Proto bývá Komenský často nazýván „**učitelem národů**“

Jan Amos Komenský
(portrét od rytce Václava Hollara)

Zamyslete se nad větou Jana Amose Komenského:

„Pojď sem, dítě, uč se moudrým býti.“

Dokážete vysvětlit, co tím chtěl vyjádřit? Pokuste se tuto větu dále rozvést o své myšlenky.

- ② Jan Amos Komenský se narodil 28. března 1592 v měšťanské rodině v Uherském Brodě na východní Moravě. Do školy chodil v Přerově, pak studoval na univerzitách v Německu. Po návratu učil na školách založených jednotou bratrskou. Stal se také posledním biskupem jednoty bratrské. Jako nekatolik se po bitvě na Bílé hoře nějakou dobu skrýval, nakonec musel odejít ze země.

Dlouhá léta žil, učil a psal v polském městě Lešně. Procestoval téměř celou nekatolickou Evropu. Působil hlavně v Uhrách, ve Švédsku a v Anglii. Poslední léta svého života prožil v Nizozemí, kde také v roce 1670 zemřel a je zde i pochován.

Učitel: Pojď sem, dítě, uč se moudrým býti.

Dítě: Co jest moudrým býti?

Učitel: Vše, co potřebné jest, dobře znáti, dobře dělati, dobře vysloviti.

Ukázka z knihy J. A. Komenského Orbis pictus (Svět v obrazech)

Komenský, který poznal hrůzy třicetileté války, také navrhoval, aby bylo ve světě odstraněno násilí mezi národy a lidé mohli žít bez válek. Chtěl mít všude na světě mír, v němž by si lidé vzájemně pomáhali. Doufal v lepší svět. Tuto svou víru vyjádřil slovy:

„Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český!“

Mezipředmětové vztahy

Český jazyk: Pracujte s Čítankou 4, str. 169 - 171. Přečtěte si článek Jan Amos Komenský a odpovězte na otázky k textu.

Zeměpis: Pracujte s učebnicí ČR jako součást Evropy, str. 30, 32. Na mapách krajů si ukažte, kde se Jan Amos Komenský narodil a kde v dospělosti působil.

Zapište si a naučte se:

1. Rozlište tehdejší školy. Co se v nich děti učily?
2. Kolik let uplynulo od vydání zákona o povinné školní docházce?
3. Vzpomenete si, kdy byla založena Karlova univerzita? Proč ji tak nazýváme?
4. S troškou fantazie popište, jak asi probíhalo vyučování v tehdejší třídě.
5. Které myšlenky J. A. Komenského jsou dodnes aktuální?
6. Víte, jak si v současnosti připomínáme den narození Komenského?